

Presterollen i forbindelse med gudstjenestereformen.
Pastorale perspektiver på gudstjenestemenighet og
folkekirke

Essay

Prest og Teolog i Praksis

Jon Petter Heesch

Høst 2011

Innhold

1.0 Innledning

2.0 Gudstjenestereformen.

2.1 I møte med kasualia

2.2 I aktiv menighet

2.3 En bro mellom aktiv menighet og kasualiamenighet?

3.0 Avslutning

4.0 Litteratur

1.0 Innledning

Mitt utgangspunkt for denne oppgaven var av alle ting en serie om en prest som BBC lagde i 2010. Den heter «Rev» (prest, sokneprest), og handler om en prest i en storbymenighet i East London. På mange måter er denne serien et eksempel på hvordan man ikke bygger menighet. Den beskriver en prest i en marginalisert menighet i Church of England som betjener sin kjernemenighet (rundt 10 stykker) hver søndag. Ingen er involvert i gudstjenesten utenom presten. Hva kirken bedriver er helt likegyldig for dem som bor i bydelen. Selv om en slik situasjon ikke nødvendigvis er representativ for en norsk menighet, så har det det uansett satt i gang en refleksjon hos meg. Det er vel nettopp slike situasjoner som gudstjenestereformen søker å motvirke. Involvering er et av begrepene som jeg har festet meg ved. Kanskje ligger også nøkkelen til en aktiv og voksende gudstjenestemenighet også der?

Min virkelighet som kapellan i Ris menighet i Vestre Aker prosti er nok en ganske annen enn den som blir beskrevet i ovennevnte serie. Den er den største menigheten i bispedømme, og har svært stort antall dåpsbarn (220) og konfirmanter (178 i 2011). Vi har to kirker, Ris kirke som har 650 plasser og Holmenkollen kapell med plass til ca 200. Kapellet er godt kjent i landet, og er svært etterspurt til kasualia, særlig dåp og vielser. Menigheten (ca 16000) er stolte av kirkene sine, og kjenner sterk tilhørighet til begge. Dette er også tydelig blant annet på julaften, hvor rundt 4000 er på gudstjeneste fordelt på syv gudstjenester.

Samtidig er aktiviteten i de to kirkene svært forskjellig. I Ris kirke er det en stor aktiv menighet på hver gudstjeneste (rundt 200). I Holmenkollen kapell er det langt færre faste gudstjenestedeltakere, av og til så få som 10. Imidlertid er kirken alltid full på grunn av det store antallet dåp.

Det jeg ønsker å se på i dette essayet er den utfordringen som det er å være prest i skjæringspunktet mellom de aktive og de som bare er innom et par ganger i året. Hvordan kan jeg som prest møte begge disse gruppene? Er det mulig å finne et kontaktpunkt mellom dem? Hvordan gjennomføre gudstjenestereformen slik at den blir relevant for hele menigheten, ikke bare de som kommer hver søndag?

I forbindelse med dette essayet har jeg hatt stor glede av å lese Fredrik Modeus og studere hans tanker om dette i boken «Mod att vara kyrka». Denne har utfordret meg, og gitt meg inspirasjon i møte med problemstillingen, og vil derfor være hyppig referert i dette essayet.

Det har vært spennende å se min egen praksis i lys av teorier om gudstjeneste og involvering.

2.0 Gudstjenestereformen

Hovedmålsetningene for gudstjenestereformen er stedegengjøring, involvering og fleksibilitet.¹ I dette essayet vil jeg særlig se på hvordan involvering kan gjennomføres ikke bare hos de aktive, men også de som deltar på kirkelige handlinger og ellers sjelden er tilstede. For å gjennomføre gudstjenestereformen så tror jeg en forutsetning er å sette gudstjenesten i sentrum for virksomheten. Dette sier også Byström og Norrgård idet de skriver at Søndagens gudstjeneste er kirkens primære oppgave.² Ris menighet er i høyeste grad det en kunne kalle en «organisasjonsmenighet». Det er en rekke lag og foreninger som møtes i løpet av ukene. Til sammen er flere hundre mennesker på alle disse tilbudene. Allikevel opplever vi ikke å se mange av disse på søndagene. Der kommer en gruppe hvor mange ikke har noen deltagelse i disse. Mot dette innvender Fredrik Modeus at en menighet først og fremst er mennesker som feirer gudstjeneste sammen.³ Det virker som om gudstjenesten har tapt terreng til fordel for alle lag og foreninger. Det fører til at disse mer trekker mennesker vekk fra gudstjenesten enn leder dem til den. Nøkkelen til å gjenreise gudstjenesten som sentrum i menighetens liv tror jeg ligger i involvering og delaktighet i forlengelsen av dette. I sin bok skiller Modeus mellom typer delaktighet: Dialogdelaktighet, representativ delaktighet, maktdelaktighet og perspektivdelaktighet.⁴ Modeus fokuserer særlig på tre grupper av disse: dialogdelaktighet, praktisk delaktighet og representativ delaktighet. Dialogdelaktighet er den delaktighet som tar utgangspunkt i selve gudstjenesten. Den dialog som oppstår blant annet ved veksellesning og vekselsang. Praktisk delaktighet innebærer at mennesker i den gudstjenestefeirende menighet fordeler oppgaver som skal utføres i gudstjenesten, for eksempel tekstlesning, forbønn eller hjelp med utdeling av nattverden. Den representative delaktigheten handler om at den som feirer gudstjeneste skal ha mulighet til å identifisere seg med andre mennesker som deltar i liturgien. For den som kommer som ny til menighetens gudstjeneste skaper den representative delaktigheten opplevelsen av at mange er med og bærer er med og bærer gudstjenestelivet sammen.

I vår sammenheng i Ris menighet blir særlig praktisk delaktighet en nøkkel ved innføring av gudstjenestereformen i Ris menighet. Til dels fordeles det oppgaver i gudstjenestene, men det

¹Kirken.no om gudstjenestereformen

²Byström, Jan och Norrgård, Leif: *Mer än ord. Liturgisk teologi och praxis*, Stockholm, Verbum 1996, s 11

³ Modeus, Fredrik: *Mod att vara kyrka*, Stockholm, Verbum 2005, s 84

⁴ Modeus, Fredrik: *Mod att vara kyrka*, Stockholm, Verbum 2005, s 105

har lett til at det er et 20-talls nøkkelpersoner som gjennomfører dem. Det har lett til å bli at det er to personer ved hver gudstjeneste, en tekstleser og en kirkevert. I våre gudstjenester kan en derfor si at «få gjør mye». Dette er i følge Modeus noe som er til hinder for økt delaktighet i gudstjenesten. Det skaper også lett slitasje og slitenhet hos disse få slik at de ikke får utbytte av gudstjenestene. Modeus er særlig opptatt av å skape tydelige strukturer. Derfor er arbeidet organisert med gudstjenestegrupper, der hver person i gruppen har ansvar for sin lille del av gudstjenesten.⁵

Her tror jeg mye av ansvaret for gjennomføring ligger hos prestene. I sin artikkel «en modell for sokneprestens lederskap» oppsummerer Fredrik Saxegaards prestens ledelse i tre kategorier. For det første utøver presten lederskap i messen og de kirkelige handlinger. Dette kalles «symboliserende ledelse». For det andre tar presten del i menighetens liv ut fra og inn mot messen. Dette kaller han «strategisk ledelse». I begge disse sammenhengene, både i messen og ut fra/ inn mot messen, er det avgjørende at soknepresten utøver sitt lederskap i relasjon til andre mennesker. Dette kaller han «samhandlende ledelse».⁶

Det er også spennende å lese hva Halvor Nordhaug skriver om dette. Prinsippet er at man tar utgangspunkt i hva menigheten allerede har av nådegaver og menneskelige ressurser. Nådegavebasert tjeneste er et viktig korrektiv til den oppgavebaserte plikttenkning som ofte finnes i menigheter.⁷

Her tror jeg en av de viktigste nøklene til gjennomføring av gudstjenestereformen finnes. Byström og Norrgård oppsummerer det som er det helt sentrale: «kirkens oppgave er ikke å gi mennesker et møte med ord og hensikter, men å være en åpenbaring av den guddommelige virkeligheten» og videre: «den veien som mennesker i dag må finne er liturgiens vei til Gud».⁸

Her ligger også prestens kanskje største ansvar, hennes symboliserende ledelse.⁹ I gudstjenesten så blir presten også et symbol, en som gestalter liturgi og forkynnelse. Der må presten være tro mot sin plass ved alter og prekestol. Så kunne en kanskje stille seg

⁵ **Modeus, Fredrik:** *Mod att vara kyrka*, Stockholm, Verbum 2005, s 108-114

⁶ **Saxegaard, Fredrik :** "Presten som symboliserende, strategisk og samhandlende leder. En modell for sokneprestens lederskap i folkekirken", HPT 2/2009, s 19

⁷ **Nordhaug Halvor:** *Menighetens prest: Bidrag til en pastoralteologi for menighetsbygging*, HPT 1/2003, s 14-15

⁸ **Byström, Jan och Norrgård, Leif:** *Mer än ord. Liturgisk teologi och praxis*, Stockholm, Verbum 1996, s 55

⁹ **Saxegaard, Fredrik :** "Presten som symboliserende, strategisk og samhandlende leder. En modell for sokneprestens lederskap i folkekirken", HPT 2/2009, s 20.

spørsmålet: Hvem er de aktive? Og kanskje bør også dette være begynnelsen på en nytenkning rundt organiseringen av arbeidet i Ris menighet. Hvilken selvforståelse har den enkelte. Kanskje har den som går på gudstjeneste fire ganger i året en selvforståelse som aktiv. Skal en forstå aktiv som lederen eller deltageren i en av menighetens grupper? Et viktig spørsmål blir også hvordan en møter den enkelte. Hvordan finne ut hva den enkelte «aktive» egentlig vil?

Modeus henviser i sin bok til Korsveibevegelsens fire veivisere, og jeg tror særlig den første er særlig relevant er helt sentral. Den er «bygge fellesskap». Den viser til viktigheten av å bygge nettverk i den lokale sammenhengen. En gudstjenestefeirende forsamling lever ikke for seg selv, men har som oppgave å knytte sitt arbeide til andre i nærmiljøet som arbeider for det gode livet. Kirken finnes ikke for at verden skal bli mer kirkelig, men mer menneskelig.¹⁰

2.1 I møte med kasualia.

I Ris menighet vil gjennomføringen av gudstjenestereformen være særlig utfordrende i forbindelse med kasualia. Menigheten er den i Oslo som har størst mengde både av dåp og konfirmanter. Jeg vil i dette avsnittet naturligvis se på kasualia som har sin plass i menighetens hovedgudstjenester. En utfordring i forlengelsen av dette er den store pågangen av familier som ønsker dåp i Holmenkollen kapell, men som ikke bor der. De får anledning dersom de har tilknytning til menigheten, det vil si om de har foreldre eller nær familie som har tilknytning til menigheten. Hvis vi hadde etterkommet alle de som ønsket dåp i menigheten ville mengden nærmest vært ubegrenset.

En av de mest inkluderende tjenestene som vi har i menigheten er at konfirmanter deltar som ministranter. Her er de ikke tenkt å erstatte tekstlesere og kirkeverter, men har sine egne oppgaver. Siden de er så mange, vil det si at gjennom åtte måneder er det stadig 4-5 konfirmanter som er aktive i gudstjenestene. Dette er blitt mottatt svært positivt av den aktive menigheten. Mot dette innvender Byström og Norrgård at ministrantene blir, kanskje mer enn andre liturgiske medarbeidere kirkens ansikt utad.¹¹ Men hva er egentlig så problematisk med det? De er likeverdige medlemmer av sin menighet, og svært aktive i gudstjenester i konfirmanttiden. De er synlige i alle menighetens gudstjenester i denne perioden. Gjennom

¹⁰Modeus, Fredrik: *Mod att vara kyrka*, Stockholm, Verbum 2005, s 199.

¹¹Byström, Jan och Norrgård, Leif: *Mer än ord. Liturgisk teologi och praxis*, Stockholm, Verbum 1996, s 77

minestranttjenesten blir de involvert i gudstjenesten. Noe som jo er et hovedpunkt i gudstjenestereformen. Jeg opplever at dette fungerer godt i Ris menighet. Et problem som allikevel blir aktuelt er at dette faktisk bare dreier seg om et årskull. Her har nok min menighet en utfordring i å inkludere fler, ikke minst barn. En tanke kunne også være å ta med eldre ungdommer. Blant annet tar rundt førti fjorårskonfirmanter lederkurs. Disse kan tenkes inn i den tjeneste som ledende minestranter. De har vært mange ganger til messe i konfirmanttiden og kjenner liturgien og oppgavene. Kanskje kunne en også med frimodighet spørre konfirmantenes foreldre om å gjøre tjeneste. Slik blir messen i langt større grad inkluderende. Imidlertid skal ikke miste respekten for alle de menneskene som ikke vil ha oppgaver. Et medlem av menigheten skal fremdeles få søle seg aktiv selv om hun går på fire gudstjeneste fire ganger i året. Vi er en kirke for alle, en folkekirke i alle betydninger av ordet. Den store utfordring ligger i våre mange dåpsfamilier. Tildels er disse aktive med tekstlesning i dåpsritualet. Allikevel er dette neppe involvering i stor nok grad. Vel bidrar det til delaktighet, noe som er bra, men det bidrar neppe til en større forståelse eller delaktighet i liturgien. Det er til tider oppgitthet hos prest og organist. Selv om det velges kjente salmer er sangen nesten ikke hørbar, enda mindre liturgien. Modeus skisserer i sin bok en løsning på dette problemet. I Helgeands församling (hans menighet) er derfor tesen at de aktive som er tilstede skal kunne bære dåpsfølget liturgisk. De har derfor aldri mer enn en dåp i hver gudstjeneste.¹² Det er en løsning som jeg oppfatter som god, men som nok ikke er praktisk gjennomførbar i Ris med så mange dåp som det er der. Det blir derfor vanskelig å overføre Modeus' gode liturgiske grep her. Flere i dåpsfølget seg nok liturgisk ekskludert. Jeg tror en av de aller største utfordringene i gudstjenestereformen ligger nettopp her. De kommer fordi de har barn som bæres til dåp. Hvordan kan de kjenne det naturlig å gå til messe også som et voksent medlem av menigheten uavhengig om de har et dåpsbarn eller ikke.

En stor utfordring i min kontekst dreier seg også om alle de dåpsbarn vi har fra andre menigheter i Holmenkollen kapell. De kommer hovedsaklig fordi det er et svært vakkert kapell. Vi stiller krav til tilhørighet, som at nære familiemedlemmer bor i menigheten, men det kan av ulike grunner være vanskelig å inkludere disse som aktive i vår menighet. En løsning kan være å legge bedre til rette for samarbeid med nabomenighetene. Men kanskje er dette et uttrykk for storbyens ekklesiologi? Tilhørigheten dreier seg kanskje i større grad om en kirke dåpsfamilien har et forhold til(eller synes er vakker!) enn den menigheten de bor i. Enkelte vet kanskje ikke engang hvilken menighet de tilhører. Kanskje skulle også kirken i

¹² **Modeus, Fredrik:** *Mod att vara kyrka*, Stockholm, Verbum 2005, s 90

storbyen ta dette på alvor ved å åpne for kirken som tilhørighetssymbol mer enn menigheten. For mange vil kanskje det føles mindre abstrakt? Så kan en naturligvis spørre seg om dette er god ekklesiologi.

Kanskje blir det viktigste liturgien. I vår menighet er tanken at alle skal oppleve en liturgi som «passer dem». Det vil si at vi i løpet av året arrangerer en rekke ulike typer gudstjenester. Høymesse, familiemesse, familiegudstjeneste, pilgrimsmesse, temamesse og så videre. En forutsetning for at gudstjenestedeltakere (også dåpsfølger!) skal bli inkludert og involvert er at de kjenner til liturgien. De har mulighet til å delta. Her tror jeg Modeus har et svært viktig poeng når han beskriver sin egen menighets liturgiske praksis. De har en type liturgi som brukes hver søndag. Den viktigste variasjonen er hvem som involveres.¹³ Det er også svært interessant å se hvem som ikke involveres. De innvolverer alle aldersgrupper utenom småbarnsforeldre. Barna riktignok, men ikke foreldrene. Dette er svært interessant i vår egen sammenheng, da dette er en gruppe vi lenge har sett etter, og ønsket som tekstlesere og lignende i gudstjenestene.

2.2 I aktiv menighet.

Rekruttering av frivillige til involvering i gudstjenesten skal begynne her. Modeus skriver at all utvikling av en menighets liv har sin begynnelse innenfra, i arbeidet med gudstjenesten. Å utvikle en menighet er altså det samme som å utvikle menighetens gudstjeneste.¹⁴ Det er naturlig å ta tak i de menneskene som kjenner gudstjenesten, og forhåpentligvis har en klar mening om hvordan den skal være.

I Ris har vi en relativ stor kjerne av aktive. Rundt 150 kommer på gudstjenestene i hovedkirken. Allikevel er det de samme tekstleserne og kirkevertene år etter år. Det har flere ganger vært nevnt av de aktive at Ris menighets kjerne er litt som «Tordenskjolds soldater». Få gjør mye, det motsatte av Fredrik Modeus' strategi for vekst i gudstjenesten. Det er kanskje ikke så rart at det er blitt slik heller? Det er disse menneskene som er tilgjengelige. Det er dem vi treffer hver søndag, og i uken forøvrig. De fleste av disse svarer også ja på spørsmål om deltagelse. Enkelte kan ha så forskjellige oppgaver som vertskap for familiemiddag, lørdagskafe for psykisk funksjonshemmede til tekstlesere. Vi får av og til tilbakemeldinger på at disse er slitne. Etter å ha jobbet med litteratur til denne oppgaven, så star det helt klart for meg hvor viktig en nådebasert tjeneste. Kanskje er dette også grunnen til at noen også føler

¹³Modeus, Fredrik: *Mod att vara kyrka*, Stockholm, Verbum 2005, s 99

¹⁴Modeus, Fredrik: *Mod att vara kyrka*, Stockholm, Verbum 2005, s 84

seg slitne? Som prest kjenner jeg at det er viktig å tenke igjennom dette: Er de virkelig blitt sett? Nordhaug skriver om betydningen av at presten våger å stå i andrelinjen. Det gir presten og andre kirkefaglig ansette en ny og viktig oppgave knyttet til å utruste lekfolket.¹⁵ Konsekvensen av å se hver enkelts utrustning vil også føre til mindre slitenhet. Da vil den enkelte bedre få den oppgaven som nettopp passer henne. Dette ville kanskje til og med føre til at det er færre frivillige involvert i en periode, men jeg tror det er viktig med et slikt tidsskifte både for å skape en ny mentalitet hos de frivillige, og for å rekruttere nye. For meg som prest vil det innebære to ting, både å våge å stå i andrelinjen, og å ta et større ansvar i å rekruttere frivillige. Det blir mye personlig med et spørsmål fra prest, diakon eller kateket. Et spørsmål til en om å ta en oppgave, men kanskje et spørsmål til en av de som allerede er engasjert. Hvis du skulle velge en av dine oppgaver, og bare utføre den, hva ville det være?

Dette er en forutsetning for en god (kanskje også riktig!) gjennomføring av gudstjenestereformen i Ris menighet.

Når en tenker involvering, så er det imidlertid et perspektiv en ikke skal glemme. Det er dem i menigheten som ikke ønsker en spesifikk oppgave. Allikevel understreker Modeus at deres oppgave virkelig er stor. Han kaller dette «kirkebenksembetet». Helt enkelt å være en bedende, lyttende og lovsyngende gudstjenestefeirende. Det er det viktigste embetet av alle.¹⁶

2.3 En bro mellom aktiv menighet og kasualiamenighet?

Jeg tror at dette kanskje vil bli den aller største utfordringen i forhold til gudstjenestereformen. Hvordan involvere for eksempel dåpsfølget? Da tenker jeg ikke nødvendigvis på at representanter er med og leser tekster i ritualet. Det fungerer godt allerede. Her tenker jeg på en involvering som vil bevirke at det kjennes meningsfullt og relevant å engasjere seg i menighetens gudstjenesteliv, utover de gangene kasualia er årsaken til tilstedeværelse. Aller først tror jeg at vi prester må være med og bevirke en holdningsendring hos dåpsfamiliene. De må få forståelse for at de er fullverdige medlemmer av menigheten, og at den ikke bare er de som er til messe hver søndag, men også inkluderer alle de døpte i sognet. Dåpsfølgene må med stor frimodighet kunne kjenne akkurat det samme eierforholdet til kirkerommet som alle andre.

¹⁵**Nordhaug Halvor:** *Menighetens prest: Bidrag til en pastoralteologi for menighetsbygging*, HPT 1/2003, s 15

¹⁶**Modeus, Fredrik:** *Mod att vara kyrka*, Stockholm, Verbum 2005, s 104

Holdningen jeg ofte møter i samtalen reflekterer ikke dette. På den ene siden kommuniserer mange at det er helt naturlig med dåp, det er en viktig tradisjon og et meningsfullt rituale. Allikevel kommer det ofte utsagn som «vi er jo ikke så veldig kristne» eller «vi er vel ikke de mest flittige kirkegjengerne». Hvordan tar jeg som prest så tak i dette? Det er viktig å skape en holdningsendring hos dåpsfolkene. Kanskje åpne for en ny forståelse av dåpens mysterium. Gi dem en forståelse av at dette er en hellig handling. Kanskje kan jeg som prest også understreke at troen ikke er deres prestasjon, men noe som Gud gir.

Derfor tror jeg at det å utvikle en god ekklesiologi må være en forutsetning for å bygge bro mellom disse to gruppene. Som prest møter jeg ofte holdningen hos de faste at de er slitne av så mange dåp. Mange av de aktive unnviker også gudstjenester der de vet det er mange dåp. Da tror jeg vi som prester har feilet i å gi de aktive en bedre og mer inkluderende ekklesiologi. Hvordan kan en snu denne oppgittheten til takknemlighet? Takknemlighet over at så mange mennesker i Ris menighet faktisk bringer barna sine til dåp. Folkekirken slik den skal forstås er alle de døpte. De er hele menigheten. Det bør også speiles i hvordan prester og andre kirkelige ansatte prioriterer sine ressurser. Mange ganger ses nærmest disse to gruppene som i motsetning til hverandre. Å bygge relasjoner mellom de aktive og mindre aktive er en forutsetning for å bygge menighet. Hvordan dette skal gjøres er det vanskelig å finne noe fullgodt svar på. Her blir nok prekenarbeidet en av nøklene. Hvordan kan jeg som prest i forkynnelse formidle et syn på menigheten som alle de døpte? Prekenen bør også understreke hvor viktig dåpen er som sakrament. Slik vil kanskje prekenen understreke dåpens storhet og motvirke menighetens matthet over å måtte «holde ut» enda 5 dåp i en høymesse. Kanskje vil det være å måtte ta smertefulle valg. Kanskje prioritere ned å besøke ungdomskoret med ti medlemmer hver onsdag til fordel for mer arbeid med 180 konfirmanter. Det kan være å måtte tenke helt nytt om tidsbruk. Det er jo en fantastisk bred kontaktflate Ris menighet har. Hvert år møter vi foreldre til 220 barn, 180 konfirmanter. Slik vil gudstjenestereformen innebære en utrolig mulighet til å gi disse en mer naturlig plass i menighetens sentrum, gudstjenesten. Jeg antyder at to forhold må endres før en gang bygge ned skiller mellom gruppene. For det første at de aktive får en endret og langt mer inklusiv holdning. For det andre at dåpsfolk blir myndiggjort til en ny forståelse av seg selv som del av menigheten. Hvor er så jeg i dette? Som prest får man lett en holdning som Ole Brumm; «Ja takk, begge deler», og det er vel kanskje også dette vi vil. Men allikevel tror jeg at arbeidet med gudstjenestereformen må begynne med en holdningsendring i menigheten, både blant lekfolk og ansatte.

Slik vil også arbeidet berøre den lengselen det finnes i vårt samfunn etter et møte med Gud, mystikk, åndelighet og gudserfaring. Vår tids mennesker leter og søker etter erfaring. Det

holder ikke med nedarvede tankeganger, tilhøre en tradisjon eller følge i tidligere generasjoners spor.¹⁷ Modeus har også et viktig prinsipielt poeng når han slår fast at «bønn er bønn, og ikke tale om bønn. Gudstjeneste er gudstjeneste og ikke tale om gudstjeneste. Tro er tro og ikke tale om tro».¹⁸

3.0 Avslutning.

Det har vært spennende å jobbe med gudstjenestereformen, ikke minst å sette seg inn i tankegangen som ligger bak den. For min egen del har dette i størst grad dreid seg om å stille spørsmålene. Hvordan skal reformen gjennomføres, og for hvem? For meg har dette vært en helt nødvendig refleksjon for å utarbeide en strategi til hvordan dette skal gjøres. Jeg tror ikke jeg har funnet annet enn ansatser til hvordan en kan bygge bro mellom kasualiamenighet og aktiv menighet. Det som er viktig, er allikevel en grundig refleksjon rundt tidsbruk for en prest i en menighet som Ris. Jeg må fortsette å jobbe med å finne sammenhengene.

Jeg tror prester og kirkelig ansatte i mye større grad må benytte seg av sine store nettverk i lokalmenighet. TV-serien som ble min inngang til dette essayet er heldigvis bare et skrekkeeksempel, men det er en påminning om alltid å ta gudstjeneste og involvering i den på alvor.

Derfor blir gudstjenestereformen viktig ikke bare for Ris menighet men for alle landets menigheter. Hvis den blir implementert på en god måte vil den være til velsignelse for alle landets menigheter. En kunne si at gudstjenestereformen vil bli en nøkkel til å se menigheten som helhet, uten den tradisjonelle todelingen. Selv vil jeg være prest for alle! Forhåpentligvis vil også min tjeneste bidra til at alle føler seg som likeverdige medlemmer av menigheten, og vil kjenne det naturlig å være aktiv i den i større eller mindre grad. Det er en av mine største ambisjoner som menighetsprest.

¹⁷Modeus, Fredrik: *Mod att vara kyrka*, Stockholm, Verbum 2005, s 160

¹⁸Modeus, Fredrik: *Mod att vara kyrka*, Stockholm, Verbum 2005, s 160

4.0. Litteratur

Litteratur

Artikler:

Saxegaard, Fredrik : "*Presten som symboliserende, strategisk og samhandlende leder. En modell for sokneprestens lederskap i folkekirken*", HPT 2/2009 (s. 17-28)

Nordhaug Halvor: *Menighetens prest: Bidrag til en pastoralteologi for menighetsbygging*, HPT 1/2003, s 10-21

Bøker:

Modeus, Fredrik: *Mod att vara kyrka*, Stockholm, Verbum 2005

Byström, Jan och Norrgård, Leif: *Mer än ord. Liturgisk teologi och praxis*, Stockholm, Verbum 1996